

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
«СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА З ОСНОВАМИ ТЕОРІЇ
І СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ»
для вступників на освітній ступінь «магістр»

за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка
на спеціальність 016 Спеціальна освіта
на навчання або за
освітньо-професійною програмою Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка)
на базі освітнього ступеня «бакалавр», «магістр» та
освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»

Розглянуто на засіданні
приймальної комісії
«15» березня 2022 року
Протокол № «6»

СУМИ – 2022

Програма вступного випробування для набору вступників для подальшого навчання на спеціальності 016 Спеціальна освіта за освітньо-професійною програмою Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка), освітній ступінь «магістр».

Ухвалена на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти СумДПУ імені А. С. Макаренка (протокол № 14 від «23» лютого 2022 р.)

Завідувач кафедри

спеціальної та інклюзивної освіти,

д-р пед. наук, професор

_____ Т. М. Дегтяренко

Голова фахової атестаційної комісії

_____ Ю.М. Косенко

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКИ.....	6
РОЗДІЛ ІІ. ОСНОВИ ТЕОРІЇ І СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ.....	11
ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	17
СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКА	20

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахового вступного випробування «Спеціальна педагогіка з основами теорії і спеціальної методики виховної роботи» розрахована на абітурієнтів, які бажають вступити на базі освітнього ступеня «бакалавр», або освітнього ступеня «магістр», або освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» на спеціальність 016 Спеціальна освіта на навчання за **освітньо-професійною програмою Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)**, освітній ступінь «магістр».

Зміст програми вступного фахового випробування відповідає основним вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики спеціальності і реалізує тісні зв'язки з клінічними та анатомо-фізіологічними основами наукової галузі Спеціальна освіта.

Метою вступного фахового випробування є:

- виявити та оцінити рівень навчальних досягнень вступників;
- перевірити здатність вступників самостійно здобувати знання у сфері майбутньої професійної діяльності відповідно програмовим вимогам;
- оцінити ступінь підготовленості вступників до подальшого навчання в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка для здобуття ступеня «магістр».

Вибір питань, які увійшли до переліку тих, що виносяться на вступні випробування, обумовлений профілем спеціальності 016 Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка).

Зміст програми вступного фахового випробування відповідає основним вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики спеціальності і реалізує тісні зв'язки з клінічними та анатомо-фізіологічними основами наукової галузі Спеціальна освіта, включає знання загальних основ олігофренопедагогіки та основи теорії і спеціальної методики виховної роботи в спеціальних закладах. Державні вимоги до перевірки обов'язкового мінімуму змісту дисципліни зумовлюють ґрунтовну обізнаність абітурієнтів з таких питань:

- сучасні тенденції розвитку олігофренопедагогіки в Україні;
- нормативно-правова база щодо освіти осіб із порушеннями інтелектуального розвитку та діяльності спеціальних закладів в Україні;
- клініко-психолого-педагогічна характеристика осіб з порушеннями інтелектуального розвитку;
- критерії відбору дітей до спеціальних закладів освіти;

- зміст та особливості побудови навчально-виховного процесу в умовах корекційно-розвиваючого навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку;

- система корекційної допомоги дітям з порушеннями інтелектуального розвитку;

- інноваційні технології у спеціальному навчанні;

- специфіка професійної діяльності вчителя-дефектолога спеціального закладу освіти та асистента вчителя інклюзивного класу.

Зміст програми вступних випробувань із «Спеціальної педагогіки з основами теорії і спеціальної методики виховної роботи» складається з пояснювальної записки, двох розділів: 1) Загальні основи олігофренопедагогіки; 2) Основи теорії і спеціальної методики виховної роботи в спеціальних закладах; програмових вимог вступного випробування та системи оцінювання знань вступника.

Вступне випробування відбувається **в усній формі**. Кожен абітурієнт отримує індивідуальний екзаменаційний білет, який складається із двох завдань. Перше завдання орієнтовано на перевірку знань абітурієнтів із загальних основ олігофренопедагогіки. Друге завдання передбачає визначення обізнаності абітурієнта з питань теорії і спеціальної методики виховної роботи в спеціальних закладах.

Відповіді абітурієнтів повинні бути лаконічні та логічні. В них слід продемонструвати знання спеціальної педагогічної, психологічної та методичної літератури, вміння оперувати категоріальним апаратом спеціальної педагогіки (олігофренопедагогіки) і спеціальної психології.

Абітурієнт, який претендує на вступ на освітній ступінь «магістр» за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 016 Спеціальна освіта на вступних випробуваннях повинен:

- розкрити актуальну проблематику сучасної корекційно-педагогічної допомоги дітям з порушеннями інтелектуального розвитку;

- визначити клінічні та психолого-педагогічні особливості дітей з порушеннями інтелектуального розвитку;

- визначити оптимальні засоби навчання та виховання різних категорій дітей з порушеннями інтелектуального розвитку;

- надати характеристику основним поняттям олігофренопедагогіки: «корекція», «компенсація», «первинний дефект», «вторинні порушення» та іншим;

- розкрити завдання навчання і виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку;

– визначити вимоги до особистості педагога-дефектолога.

РОЗДІЛ I

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКИ

Основні питання та їх коротка характеристика

1. Олігофренопедагогіка як галузь педагогічної науки.

Олігофренопедагогіка як галузь педагогічної науки. Мета та основні завдання олігофренопедагогіки. Розділи олігофренопедагогіки. Методи наукових досліджень олігофренопедагогіки. Понятійно-категоріальний апарат олігофренопедагогіки. Зв'язок олігофренопедагогіки з медичними науками, загальними та спеціальними психолого-педагогічними дисциплінами, спеціальними методиками. Етапи розвитку олігофренопедагогіки. Поняття про інклюзивну освіту. Особливості інклюзивної освіти.

2. Структура дефекту при порушенні інтелектуального розвитку.

Порушення психічного та/або фізичного розвитку, причини їх виникнення. Теорія Л. С. Виготського про первинні та вторинні порушення розвитку. Структура дефекту при порушенні інтелектуального розвитку.

3. Діти з порушеннями інтелектуального розвитку як учасники корекційно-освітнього процесу.

Види порушення інтелектуального розвитку (олігофренія, деменція). Причини виникнення інтелектуальних порушень. Диференціація інтелектуальних порушень за МКХ-10 (легкий ступінь інтелектуального порушення, помірний ступінь інтелектуального порушення, важкий ступінь інтелектуального порушення, глибокий ступінь інтелектуального порушення). Характеристика ступенів інтелектуального порушення. Диференційований та індивідуальний підхід до дітей з інтелектуальними порушеннями в процесі корекційно-освітньої роботи.

4. Система закладів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в Україні.

Система закладів спеціальної освіти. Принципи організації системи закладів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в Україні. Підпорядкування спеціальних закладів (Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство охорони здоров'я України). Типи закладів для дітей з порушеннями інтелекту. Завдання спеціальної школи для дітей з інтелектуальними порушеннями. Завдання інклюзивної освіти.

5. Відбір дітей з порушеннями інтелектуального розвитку до закладів освіти.

Принципи відбору (комплексність обстеження, всебічність і цілісність, динамічність обстеження, індивідуальний підхід, якісний аналіз результатів обстеження). Інклюзивно-ресурсний центр (ІРЦ) як установа реалізації права дітей з особливими освітніми потребами. Комплексна оцінка розвитку дитини в ІРЦ. Склад ІРЦ. Функції ІРЦ.

6. Організація корекційно-виховної роботи в спеціальних закладах дошкільної освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Мета спеціального дошкільного виховання. Завдання корекційно-виховної роботи спеціальних закладів дошкільної освіти та дошкільних закладів з інклюзією. Напрями корекційно-виховної роботи з означеною категорією дітей (формування елементарних математичних уявлень, розвиток мовлення, ігрова діяльність, образотворче мистецтво, конструювання, трудове виховання, музичне виховання, фізичне виховання). Персонал спеціального ЗДО.

7. Навчання, виховання і трудова підготовка дітей з помірним і важким ступенем інтелектуального порушення.

Психолого-педагогічна характеристика осіб зазначеної категорії. Мета і завдання корекційно-виховної роботи з дітьми, що мають помірний та важкий ступінь інтелектуального порушення. Особливості виховання та соціально-трудової адаптації осіб з помірним та важким ступенем інтелектуального порушення.

8. Сутність процесу навчання дітей з порушеннями інтелекту в закладах середньої освіти

Особливості навчального процесу дітей з порушеннями інтелекту в умовах спеціального закладу середньої освіти та інклюзивного навчання. Корекційна спрямованість структури навчальної діяльності учнів з порушеннями інтелекту. Активізація пізнавальної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями в процесі навчання.

9. Зміст освіти школярів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Особливості типового навчального плану та типової освітньої програми для учнів з інтелектуальними порушеннями. Освітні галузі та навчальні предмети. Корекційно-розвиткові заняття зі школярами означеної категорії.

10. Принципи навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Принципи навчання, які обслуговують компоненти його змісту (принцип виховуючої спрямованості навчання, принцип науковості процесу навчання, принцип систематичності і послідовності навчання). Принципи навчання, які стосуються діяльності вчителя і методики його викладання (принцип доступності знань, принцип активності і свідомості у навчанні, принцип наочності). Принципи, що стосуються контрольних-оцінювальних функцій процесу навчання (принцип міцності засвоєння знань, формування вмінь і навичок). Принципи навчання, які обслуговують його корекційний компонент (принцип корекційної спрямованості навчання, вирішальна роль вчителя і педагогічного колективу у навчанні, принцип індивідуального та диференційованого підходу до учнів).

11. Реалізація корекційної спрямованості навчально-виховного процесу.

Засоби корекції навчально-виховного процесу (адаптація змісту освіти до пізнавальних можливостей учнів, наочність навчання, уповільненість процесу навчання, повторювальність у навчанні та вихованні, спеціальна організація праці, використання гри в корекційно-освітній роботі. Включення в навчально-виховний процес оздоровлення та лікування, дотримання охоронно-педагогічного режиму, систематичне залучення до суспільно-корисної діяльності та інші). Індивідуальний та диференційований підходи в освітньо-виховному процесі (індивідуалізація завдань, визначення відповідного рівня допомоги, орієнтація на різний темп роботи та динаміку наростання втоми тощо). Урахування індивідуальних потреб та інтересів кожного учня.

12. Методи навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Класифікація методів навчання в сучасній дидактиці. Особливості застосування словесних, наочних і практичних методів навчання в роботі з учнями із порушеннями інтелектуального розвитку. Особливості використання ігор в корекційно-освітньому процесі. Корекційні можливості інформаційно-комп'ютерних технологій у навчанні дітей з порушеннями інтелекту.

13. Форми організації навчально-виховного процесу для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Урок як основна форма організації навчальної та корекційно-виховної роботи зі школярами із порушеннями інтелекту. Інші форми організації корекційно-освітнього процесу (екскурсії, практичні і лабораторні роботи, робота в бригадах, самостійна та домашня робота та інші). Специфічні форми навчально-корекційної та позакласної роботи (логопедичні заняття, заняття з

ЛФК, ритміки, соціально-побутової орієнтації, предметні гуртки, спортивні секції тощо).

14. Особливості проведення уроку дітям з порушеннями інтелекту

Особливості проведення уроку для означеної категорії дітей. Вимоги до організації та проведення уроку. Мета й завдання уроку. Структура уроку (загальнокорекційний, основний та заключний етапи). Корекційна спрямованість структури уроку для дітей з порушеннями інтелекту.

15. Типи уроків та їх характеристики.

Класифікації типів уроків. Типи уроків на основі дидактичної мети заняття. Характеристика пропедевтичного уроку; уроку формування нових знань, умінь і навичок; уроку додаткової корекції знань і умінь; уроку систематизації й узагальнення знань, умінь та навичок; уроку засвоєння знань, умінь та навичок; уроку перевірки якості засвоєння знань і вмінь; комбіновані уроки.

16. Перевірка та оцінювання знань, умінь та навичок учнів з порушеннями інтелекту

Функції перевірки і оцінювання навчальних досягнень учнів цієї категорії. Об'єкти перевірки та оцінювання (змістовий компонент (повнота, правильність, усвідомленість і застосування знань); операційно-організаційний компонент (самостійність, якість, швидкість, правильність виконання практичних завдань). Види перевірок (поточна, тематична, підсумкова, попередня). Рівні оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелекту (низький, середній, достатній).

17. Самопідготовка учнів із порушеннями інтелектуального розвитку.

Вимоги до організації, тривалості та проведення самопідготовки у спеціальній школі для учнів із порушеннями інтелектуального розвитку. Структура самопідготовки. Форми організації самопідготовки з учнями з інтелектуальними порушеннями. Взаємозв'язок у роботі вчителя і вихователя.

18. Особливості педагогічної діяльності учителя-дефектолога.

Провідна роль олігофренопедагога у навчанні і вихованні дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Професійно-педагогічні та особистісні якості олігофренопедагога. Професійні знання та вміння. Система підготовки олігофренопедагогів в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодарева М. І., Боряк О. В. Логотерапевтичний дефіцит як проблема інклюзії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи* : зб. наук. праць. Вип. 79. Т. 1. 2021. С. 47–52.
2. Боряк О. В., Дегтяренко Т. М. До питання інтеграції школярів з розладами аутистичного спектру в загальноосвітній навчальний простір. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 2. С. 505–516.
3. Боряк О.В., Кондратюк С.Н. Подготовка специалистов для работы с детьми с ограниченными возможностями здоровья в учреждениях дошкольного образования. *Актуальные вопросы общего и инклюзивного образования: монография. Общая редакция – проф. Олег Михайличенко, составитель – доцент Анатолий Мартынюк*. Бо Бассен / Германия: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2021. С. 4–17.
4. Боряк О. В., Косенко Ю.М. Альтернативна комунікація як засіб розвитку мовленнєвої діяльності дітей із комплексними порушеннями. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. № 35. С. 264–270.
5. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. / кол. авторів : Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін.; за заг. ред. Даниленко Л. І., К., 2007. 128 с.
6. Коберник Г. М., Синьов В. М. Введение в специальность Дефектология. К.: Вища школа, 1984. 143 с.
7. Колишкін О. В. Вступ до спеціальності Дефектологія: навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2006. 288 с.
8. Колишкін О. В. Корекційна освіта: вступ до спеціальності : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2013. 392 с.
9. Косенко Ю. М., Дегтяренко Т. М. Організація самостійної діяльності школярів із порушеннями інтелекту на уроках суспільствознавчого змісту. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2021. № 3. С. 48–57.
10. Косенко Ю. М., Супрун М. О., Боряк О. В., Король О. М. Цифрові технології як інструмент формування абстрактних понять в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Т. 85. № 5. С. 42–61.
11. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. К.: Наук. світ, 2010. 196 с.

12. Лапшин В. А., Пузанов Б. П. Основы дефектологии. М.: Просвещение, 1990. 143 с.
13. Липа В. А. Основы коррекционной педагогики: учеб. пособ. Донецк: Лебідь, 2002. 327 с.
14. Матвєєва М. П., Миронова С. П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський, 2005. 164 с.
15. Миронова С. П. Олігофренопедагогіка. Компактний курс: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: К-ПДУ, 2008. 208 с.
16. Миронова С. П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. 304 с.
17. Миронова С. П., Гаврилов О. В., Матвєєва М. П. Основы корекційної педагогіки: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені І. Огієнка, 2010. 264 с.
18. Синьов В. М., Коберник Г. М. Основы дефектології: навч. посіб. для студ. пед.ін-тів. К.: Вища школа, 1994. 143 с.
19. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підруч. Частина 1, 2. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. 238 с.
20. Український дефектологічний словник / Л. В. Вавіна, А. М. Висоцька, В. В. Засенко та ін.; за ред. В. І. Бондаря. К.: Милосердя України, 2001. 211 с.

РОЗДІЛ II

ОСНОВИ ТЕОРІЇ І СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ

Основні питання та їх стисла характеристика

1. Теорія і спеціальна методика виховання як педагогічна наука.

Основні напрями виховного процесу в спеціальних закладах і закладах освіти з інклюзивним навчанням та їх характеристика. Зв'язок теорії і методики виховання дітей з порушеннями інтелекту зі спеціальною психологією, спеціальною педагогікою.

2. Концепція виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Виховання дітей з порушеннями інтелекту, як соціально-педагогічна проблема. Структурно-організаційні принципи побудови виховного процесу спеціальних закладів і закладів освіти з інклюзивним навчанням. Організація життєдіяльності учнівського колективу спеціального закладу та учнівського колективу в закладі освіти з інклюзивним навчанням

3. Система виховної роботи та її форми в спеціальних закладах і закладах освіти з інклюзивним навчанням.

Спрямування виховної роботи в спеціальних закладах та закладах освіти з інклюзивним навчанням. Поняття про форми виховної роботи з дітьми із порушеннями інтелектуального розвитку. Класифікація форм виховної роботи в залежності від організованості учнів: участі всього класу, невеликої групи учнів або ж окремих школярів. Організаційні форми виховання в залежності від методики виховного процесу (словесні, практичні, наочні).

4. Принципи виховання та їх реалізація у вихованні дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Сутність поняття «принципи виховання». Характеристика об'єктивно існуючих принципів виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку: дієвість виховання, виховання у колективі, єдність виховних дій, безперервність, єдність вимог і поваги до особистості, оптимістична перспективність, єдність виховання і навчання та інше.

5. Методи виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Поняття про методи і проблеми виховання. Різні підходи до класифікації методів виховання. Характеристика методів формування свідомості та переконання дітей з порушеннями інтелекту; методів діяльності і формування поведінки дітей з порушеннями інтелекту; методів стимулювання поведінки та діяльності учнів з порушеннями інтелекту. Врахування індивідуальних особливостей дитини зазначеної категорії при виборі методів виховання.

6. Моральне виховання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Сутність поняття «мораль» і «моральне виховання». Характеристика складових частин морального виховання. Завдання морального виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку (формування моральної свідомості, моральних почуттів, навичок і звичок суспільної поведінки). Методи морального виховання. Вивчення морального розвитку учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

7. Трудове виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Сутність поняття «трудове виховання». Значення та завдання трудового виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Відображення проблеми трудового виховання у працях вчених-дефектологів. Методи трудового виховання. Структура загально трудової і професійної підготовки учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

8. Фізичне виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Сутність поняття «фізичне виховання». Завдання і зміст фізичного виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Форми організації фізичного виховання дітей означеної категорії. Фізичне виховання в режимі дня і системі позакласної роботи. Відображення проблеми фізичного виховання у працях вчених-дефектологів.

9. Естетичне виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Сутність поняття «естетичне виховання». Предмет і завдання естетичного виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Особливості

естетичного розвитку дітей зазначеної категорії. Методи естетичного виховання. Відображення проблеми естетичного виховання у працях вчених-дефектологів.

10. Екологічне виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Поняття і сутність екологічного виховання. Завдання екологічного виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Методи екологічного виховання. Форми екологічного виховання. Екскурсія. Умови екологічного виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

11. Статеве виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Поняття «статеве виховання». Завдання статевого виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Організація статевого виховання дітей з інтелектуальними порушеннями. Методи статевого виховання. Форми статевого виховання.

12. Правове виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Сутність поняття «правове виховання». Мета і завдання правового виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Відображення проблеми правового виховання у працях вчених-дефектологів. Форми і методи правового виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Організація роботи з правового виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

13. Національно-правове виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Поняття «національно-правове виховання». Завдання національно-правового виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Організація національно-правового виховання дітей з інтелектуальними порушеннями. Методи національно-правового виховання. Форми національно-правового виховання.

14. Планування та облік результатів позаурочної роботи у спеціальних закладах освіти та закладах з інклюзивним навчанням.

Планування як основа виховного процесу в спеціальних закладах освіти

та закладах з інклюзивним навчанням. Основна мета планування. Форма ведення плану. Облік та оцінка результатів виховної роботи.

15. Особистість вихователя у корекційно-виховному процесі.

Вимоги до особистості вихователя спеціального закладу освіти та закладу з інклюзивним навчанням. Професіограма вихователя. Кваліфікаційна характеристика вихователя спеціального закладу освіти та закладу з інклюзивним навчанням.

16. Взаємодія дошкільного закладу, школи і сім'ї у вихованні дитини з порушеннями інтелектуального розвитку.

Актуальність тісної співпраці з закладу освіти та родини у вихованні дитини з порушеннями інтелектуального розвитку. Трудове, фізичне та моральне виховання дитини в сім'ї. Розробка теоретичних і дидактичних основ виховного процесу у сім'ї. Модель педагогічної взаємодії вихователів та батьків.

17. Соціальна реабілітація як галузь соціалізації осіб з порушеннями інтелектуального розвитку

Сутність та зміст соціальної реабілітації осіб з порушеннями інтелектуального розвитку. Принципи побудови та основні напрями процесу соціальної реабілітації осіб зазначеної категорії. Форми і методи соціальної реабілітації осіб з порушеннями інтелектуального розвитку.

18. Діти з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах інклюзивного навчання.

Поняття про інклюзивну освіту. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. Мета та завдання інклюзивної освіти. Організація виховного процесу дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах закладу освіти з інклюзивним навчанням. Психолого-педагогічний супровід дітей означеної категорії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боряк О. В., Чобанян А. В. Робота з батьками немовленнєвих дітей. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2021. № 2. С. 81–84.
2. Боряк О. В., Чобанян А. В. Дослідження сформованості показників психічного здоров'я дошкільників з інтелектуальними порушеннями. *«Acta Paedagogika Volynienses»* 2021. № 3. С. 199–204.
3. Белкин А. С. Нравственное воспитание учащихся во вспомогательной школе. М.: Просвещение, 1977. 203 с.
4. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе / под ред. В. В. Воронковой. М.: Просвещение, 1994. 416 с.
5. Дульнев Г. М. Учебно-воспитательная работа во вспомогательной школе. М.: Просвещение, 1984. 178 с.
6. Еременко И. Г. Олигофренопедагогика. К.: Радянська школа, 1985. 328 с.
7. Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. Інклюзивна школа: особливості організації та управління. К., 2007. 128 с.
8. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. К.: Самміт-Книга, 2009. 272 с.
9. Колишкін О. В. Корекційна освіта : вступ до спеціальності. Суми: Університетська книга, 2013. 392 с.
10. Колишкін О. В. Теоретико-практичні основи адаптивної фізичної культури. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. 425 с.
11. Колишкін О. В., Паладич О. В. Волонтерські й профорієнтаційні заходи в аспекті професійної підготовки здобувачів вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 39. С. 96–99.
12. Кот М. З. Теорія і методика виховної роботи в допоміжній школі. К., 1998. 356 с.
13. Кулікова Л. Ф. Статеве виховання дітей і підлітків. К., 1988. 398 с.
14. Липа В. А. Основы коррекционной педагогики. Донец : Лебідь, 2002. 327 с.
15. Мачихина В. Ф. Внеклассная воспитательная работа во вспомогательной школе-интернате. М.: Просвещение, 1983. 168 с.
16. Миронова С. П. Олігофренопедагогіка: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський, 2008. 203 с.
17. Миронова С. П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту: монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2007. 304 с.

18. Миронова С. П., Гаврилов О. В., Матвєєва М. П. Основи корекційної педагогіки: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені І. Огієнка, 2010. 264 с.
19. Пинский Б. И. Психология трудовой деятельности учащихся вспомогательной школе. М.: Педагогика, 1997. 446 с.
18. Процкая Т. И. Работа воспитателя во вспомогательной школе. М., 1981. 176 с.
20. Психолого-педагогічні основи корекційної роботи в спеціальній школі : хрестоматія / за ред С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський, 2004. 220 с.
21. Пузанов В. П. Рекомендации по организации правового обучения во вспомогательной школе. М., 1984. 74 с.
22. Синьов В. М., Коберник Г. М. Основи дефектології. К.: Вища школа, 1994. 143 с.
23. Синьов В. М., Матвєєва М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталості дитини: підручник. К.: Знання, 2008. 359 с.
24. Смирнова А. Н. Корекційно-виховна робота вчителя допоміжної школи. М., 1983. 120 с.
25. Чобанян А.В., Колишкіна А. П. Науково-методичні засади вивчення соціальної готовності до навчання в школі дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2021. Т.32 (71). С.177–182.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ «СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА З ОСНОВАМИ ТЕОРІЇ І СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ»

вступ на спеціальність 016 «Спеціальна освіта

Освітньо-професійна програма Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)

1. Олігофренопедагогіка як галузь педагогічної науки.
2. Понятійно-категоріальний апарат олігофренопедагогіки.
3. Структура дефекту при порушенні інтелектуального розвитку.
4. Теорія Л. С. Виготського про первинні та вторинні порушення розвитку. Структура дефекту при порушенні інтелектуального розвитку.
5. Діти з порушеннями інтелектуального розвитку як учасники корекційно-освітнього процесу.
6. Причини виникнення інтелектуальних порушень.
7. Характеристика ступенів інтелектуального порушення.
8. Диференційований та індивідуальний підхід до дітей з інтелектуальними порушеннями в процесі корекційно-освітньої роботи.
9. Система закладів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в Україні.
10. Завдання спеціальної школи для дітей з інтелектуальними порушеннями.
11. Інклюзивно-ресурсний центр (ІРЦ) як установа реалізації права дітей з особливими освітніми потребами.
12. Відбір дітей з порушеннями інтелектуального розвитку до закладів освіти.
13. Організація корекційно-виховної роботи в спеціальних закладах дошкільної освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
14. Напрями корекційно-виховної роботи в спеціальних закладах дошкільної освіти для дітей з порушеннями інтелекту.
15. Корекційно-виховна робота з дітьми із помірним і важким ступенем інтелектуального порушення.
16. Сутність процесу навчання дітей з порушеннями інтелекту в закладах середньої освіти
17. Корекційна спрямованість структури навчальної діяльності учнів з порушеннями інтелекту.
18. Активізація пізнавальної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями.
19. Зміст освіти школярів з порушеннями інтелектуального розвитку.
20. Принципи навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

21. Засоби корекції навчально-виховного процесу дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
22. Індивідуальний та диференційований підходи в освітньо-виховному процесі дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
23. Методи навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
24. Форми організації навчально-виховного процесу для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
25. Урок як основна форма організації навчальної та корекційно-виховної роботи зі школярами із порушеннями інтелекту.
26. Методика проведення екскурсій для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
27. Структура уроку для дітей з порушеннями інтелекту.
28. Типи уроків для дітей з порушеннями інтелекту.
29. Перевірка та оцінювання знань, умінь та навичок учнів з порушеннями інтелекту.
30. Види перевірок навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.
31. Рівні оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелекту.
32. Організація самопідготовки учнів із порушеннями інтелектуального розвитку на заняттях ГПД.
33. Особливості виховання та соціально-трудової адаптації осіб з помірним та важким ступенем інтелектуального порушення.
34. Особливості педагогічної діяльності учителя-дефектолога.
35. Теорія і спеціальна методика виховання як педагогічна наука.
36. Основні напрями виховного процесу в спеціальних закладах і закладах освіти з інклюзивним навчанням та їх характеристика.
37. Виховання дітей з порушеннями інтелекту, як соціально-педагогічна проблема.
38. Система виховної роботи та її форми в спеціальних закладах і закладах освіти з інклюзивним навчанням.
39. Принципи виховання та їх реалізація у вихованні дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
40. Методи виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
41. Моральне виховання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.
42. Трудове виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
43. Фізичне виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
44. Естетичне виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
45. Екологічне виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

- 46. Статеве виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
- 47. Правове виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
- 48. Національно-правове виховання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.
- 49. Планування та облік результатів позаурочної роботи у спеціальних закладах освіти та закладах з інклюзивним навчанням.
- 50. Особистість вихователя у корекційно-виховному процесі.
- 51. Взаємодія дошкільного закладу, школи і сім'ї у вихованні дитини з порушеннями інтелектуального розвитку.
- 52. Соціальна реабілітація як галузь соціалізації осіб з порушеннями інтелектуального розвитку

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКА

Фахове вступне випробування «Спеціальна педагогіка з основами теорії і спеціальної методики виховної роботи» розраховане на абітурієнтів, які бажають вступити на спеціальність 016 Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка) освітнього ступеня «магістр» і проходить у формі усного опитування за запитаннями екзаменаційного білету. Екзаменаційні білети містять два теоретичних питання, перше з яких включає питання з розділу I «Загальні основи спеціальної педагогіки», друге – з розділу II «Основи теорії і спеціальної методики виховної роботи в спеціальних закладах».

Відповіді абітурієнта оцінюються за шкалою у **200 балів**.

Загальні критерії оцінювання знань вступника на вступному випробуванні та їх відповідність шкалам оцінювання наведені у таблиці:

Сума балів	Рівні	Критерії оцінювання знань
177–200	Високий	Абітурієнт дає правильні та розгорнуті відповіді на питання білету. Глибоко розуміє значення психолого-педагогічних термінів та вільно ними оперує. Різнобічно аналізує закономірності психолого-педагогічного розвитку, виховання і навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Показує знання не лише основної, але й додаткової літератури. Робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади. Переконливо обґрунтовує власну думку.
154–176	Достатній	Абітурієнт дає правильні та достатньо повні відповіді на питання білету, але з деякими неточностями або пропусками в неосновних питаннях. Оперує психолого-педагогічними термінами без особливих труднощів, вміє логічно побудувати відповіді на поставлені питання, орієнтується в галузі олігофренопедагогіки та основ теорії і спеціальної методики виховної роботи з дітьми із порушеннями інтелекту.
130–153	Задовільний	Абітурієнт в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповіді на питання білету неповні, неглибокі, містять неточності, носять частковий характер. Робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів. Відсутнє вміння обґрунтовувати власну думку.
100–129	Низький	Абітурієнт не усвідомлює змісту питання білету, а тому дає відповідь не по суті поставлених запитань. Не розуміє

		психолого-педагогічних термінів, не орієнтується в сучасних наукових дослідженнях у галузі олігофренопедагогіки та основ теорії і спеціальної методики виховної роботи з дітьми із порушеннями інтелекту.

Згідно з рівнями оцінювання знань «**високий**» ставиться, якщо абітурієнт набрав **від 177 до 200 балів**; «**достатній**» ставиться, якщо абітурієнт набрав **від 154 до 176 балів**; «**задовільний**» та «**низький**» ставиться, якщо абітурієнт не розкрив матеріал у межах програм курсів педагогічних дисциплін і набрав **від 130 до 153 балів** та **від 100 до 129 балів** відповідно.

Якщо абітурієнт під час фахового вступного випробування з конкурсного предмету набрав від 0–99 балів, то ця кількість балів вважається недостатньою для допуску в участі у конкурсному відборі до Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів фахової атестаційної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали вступного фахового випробування виголошуються головою фахової атестаційної комісії усім абітурієнтам, хто брав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
«Спеціальна педагогіка з основами теорії
і спеціальної методики виховної роботи»
для вступників на освітній ступінь «магістр»
за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка
на спеціальність 016 Спеціальна освіта
на навчання за
освітньо-професійною програмою Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка)
на базі освітнього ступеня «бакалавр», «магістр» та
освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»

Суми: СумДПУ, 2022

Укладачі: Ю. М. Косенко, Т. М. Дегтяренко, Ю. А. Бондаренко, О. В. Боряк,
О. В. Колишкін, А. В. Чобанян
Загальна редакція програми: **Т. М. Дегтяренко, О. В. Боряк**
Відповідальна за випуск: **О. В. Боряк**
Комп'ютерне складання та верстання: **Н. В. Горбань**

Адреса видавця та виготовлювача:
вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002,
СумДПУ імені А. С. Макаренка